

Director y Administrador

LUDOVICO FURLAN

★

calle Coronel Ramón Lista 5158

Suc. 17

U. T. 50-5502

Naročnina:

Eno leto \$ 5.—; ½ leta \$ 3.—

Posamezna štev. \$ 0.15

PRAVICA

JUSTICIA

PERIODICO YUGOSLAVO - ESLOVENO

Correo
Argentino
Central B

TARIFA REDUCIDA

Concesión No. 3054

Registro de la Propiedad

Intellectual N° 196.979

No. — Štev. 12-13

Buenos Aires, 25 de Marzo de 1946

AÑO — LETO I.

Mr. CHURCHILL

Con la fabricación de los inventos revelados en su discurso pronunciado días pasado en Fulton, Mr. Churchill ha logrado manufacturar un peligro en y para el mundo, el peligro de la "expansión soviética" hacia lo cual esperaba desviar la atención de todo el mundo, no logrando, muy a pesar del mismo Mr. Churchill, otra cosa a no ser evidenciar y exponer ante los ojos de todos los pueblos aquellos lo que justamente ha querido ocultar, o sea, la política abiertamente imperialista de los así llamados señores de la City.

No es difícil dar pruebas concretas de esa afirmación porque ello lo muestra claramente, entre otros, el caso de Grecia, donde Mr. Churchill, juntamente con esos señores de la City, pretender llevar a cabo elecciones, con las que el pueblo de Grecia debe decidir sobre su suerte, en las actuales condiciones que imperan en ese país, Grecia, que son de un franco terror sustentado por un ejército de ocupación británico que favorece ampliamente las intenciones fascistas de las bandas armadas de nazis que aún continúan asolando ese país.

La realidad de sus declaraciones, es que, seguramente Mr. Churchill, después de haber fracasado políticamente en el escenario del Commonwealth optó por probar su suerte entre los políticos yanquis que le son parecidos, quiso influir en sus círculos, y en parte lo ha logrado, pero donde no ha logrado influir es en los pueblos y la redacción de los mismos, con ese motivo, fué uno de sus reveses acaso de mayor magnitud de los que se han registrado en su vida. Su canto, son aquellas viejas canciones que entonara después de 1918 y de la Revolución Rusa, marchando a la vanguardia, cual abanderado y campeón de la intervención armada imperialista, intervención esta que ha rematado en un desastre al estrellarse contra la voluntad y el valor de un pueblo, la clarividencia, genio y heroísmo de sus jefes. Sus propósitos de hoy en día, están llamados y dirigidos hacia el mismo fracaso como aquellos que, después de estrellarse fueron sumidos en la obscuridad y ahogados por la historia; y sin embargo, Mr. Churchill insiste en marchar retrospectivamente, pero, con esos, el tiempo y la humanidad son inexorables y continúan marchando hacia adelante, Mr. Churchill demuestra no verlo, acaso prudente sea exclamarle: "no insista, deténgase Mr. Churchill, es inútil... NO SE PUEDE DETENER LA MARCHA DE LA HISTORIA!"

Será que pretendiendo que el mundo sea dominado solamente por países de habla inglesa Mr. Churchill pretende resucitar sobre el mundo una nueva Alemania? — posiblemente, y para ello confundió la música de "God Save the King", con las letras de "Deutschland Über Alles", pero, por menos músicos que sean los que le escuchan, fácilmente se dan cuenta que desentonan.

A pesar de todo, debemos reconocer que Mr. Churchill, con su "famoso" discurso de Fulton se ha propuesto montar la máquina de guerra norteamericana hacia la dominación del mundo aparte de agravar la ruptura de coalición de las tres grandes potencias y de hacer zozorar el éxito de la Conferencia de Paz y de la misma O. N. U. Su plan, netamente imperialista, de realizar la alianza militar, oculta varias intenciones y maniobras perjudiciales para todos los pueblos y en beneficio únicamente de los grandes trusts e imperialistas, grandes capitalistas, con lo cual lograrían salvar la crisis hacia la cual se precipita vestiginosamente su sistema en descomposición. Con todo ello, en primer término, compromete la paz, la libertad y la seguridad de todos los pueblos por cuanto el sistema de Hitler, en ese caso, tendría la posibilidad de resucitar y transformarse en un nuevo sistema: "el sistema de Churchill".

Además parece que Polonia le interesa mucho a Churchill quien trata de sembrar, como lo ha hecho siempre, semillas de discordia entre ésta y la Unión Soviética, pero la labor no le favorece, porque, parece, ignora que en Polonia ya no existen o no prevalecen los elementos del conflicto y de la contradicción, gracias a los cuales, Mr. Churchill y los señores de la City habían logrado hacer de ese país y mantener durante más de dos décadas un "cordón sanitario" ante la Unión Soviética y, como hoy en día esto parece irrealizable, quizás se esfuerza por reemplazarlo con su proyectada "alianza militar". Todo esto y mucho más lo hace Churchill, el que juró amistad a la Unión Soviética, el que manifestó admiración y simpatía por el pueblo soviético y el que durante la guerra aparentó ser su amigo. La suerte para el mundo consiste en que detrás de Churchill no esté el pueblo británico.

Empero, no nos debe asombrar ni extrañar que sea el principal intervencionista de 1918 que quiso aplastar a la Revolución Socialista de Octubre, el que hoy persiste en su propósito de provocar, de aislar, de cerrar y de hundir a la U. R. S. S.

Pero los pueblos no olvidan que la Unión Soviética es la patria de los trabajadores donde ha terminado para siempre la explotación del hombre por el hombre y saben que son justamente éstas cosas las que indignan, molestan y hacen temblar a todos los imperialistas y explotadores antisoviéticos.

"I. I. V."

Ali je Jugoslovanska Okupacija Trsta Upravičena?

Slovinci ne bodo nikoli priznali, da slovensko Primorje z Trstom vred ne pripada Sloveniji, pa naj njihovi nasprotniki prihajajo na dan še s takimi argumenti. Najnovejši argument je, da Trst še nikoli ni pripadal niti Italiji niti Jugoslaviji, vsled česar bi moral biti "mednarodno mesto".

Angleški diplomati so že leta 1915 tajno obljubili najvažnejši del "avstrijskega Primorja" Italiji za nagrado, ako se pridruži zapadnim velesilam v vojni proti Avstriji in Nemčiji. Italijani so okupirali vse to ozemlje po razsuhu avstrijskega cesarstva in niso čakali mirovne konference. Znani italijanski šovinist D'Annunzio je leta 1919 ugrabil tudi Reko, dasiravno ji je mirovna konferenca odločila status samostojnosti. To se je zgodilo kljub dejstvu, da je bilo prebivalstvo 5 proti 1 za priključitev k Jugoslaviji.

Jugoslavija, oziroma kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev, se je porodila šele leta 1918. Kot nova država resnično ni imela "zgodovinske pravice" do Trsta in Primorja, toda ravnotako Italija ni imela nobene "zgodovinske" pravice do tega ozemlja, kajti Italija je postala enotna država šele leta 1866 in kot taka ni nikoli lastovala te zemlje pred letom 1918. Beneška Slovenija, Trst in vse ostalo Primorje je preje pripadalo Avstriji nad 500 let.

Tudi danes Jugoslavija ne zahteva tega teritorija radi "zgodovine". Zahteva ga radi narodnosti prebivalstva, ki je v veliki večini jugoslovansko, in radi etnografičnega značaja in ozadja tega ozemlja, ki je gospodarsko in etnično neločljivo od Slovenije in Jugoslavije.

Jugoslavija danes zahteva pod svoje okrilje vse te pokrajine tudi na podlagi demokracije, kajti Primorci in tudi demokratične italijanske mase v Trstu, Gorici in drugih večjih mestih, so v štirih letih osvobodilne borbe ramo ob rami z jugoslovanskimi borci jasno dokazali vsemu svetu, da ne marajo spadati več pod Italijo. Petindvajset italijanske "prospektete", zaničevanja, poitalijančevanja, kriminalnega zatiranja in ricinovega olja jih je prepričalo, da je njihova edina rešitev v združenju z Jugoslavijo.

Poleg teh upravičenih zahtev pa ima Jugoslavija še eno zahtevo po Trstu in jugoslovanskem Primorju: kazen, katero mora Italija plačati za vse zločine, ki jih je izvršila nad svobodoljubnim narodom — ne samo na Primorskem pred to vojno, temveč tudi v napadenih delih Slovenije in Jugoslavije pred svojo kapitulacijo.

V govoru, ki ga je maršal Jugoslavije Tito držal v Zagrebu dne

20. V. p. l., je jasno povedano, zakaj smatra Jugoslavija za pravično in zakonito, da okupira vse primorske pokrajine in jih upravlja, dokler zadevno vprašanje in temeljito rešeno na mirovni konferenci. Naslednji izčrpnki govora so značilni:

"Sirijo se razne govorice o prepiru, ki baje obstaja med nami in našimi zavezniki. Vse te govorice so brez prave podlage. Med to vojno smo Jugoslavlani izmed vseh podjarmljenih narodov postali najbolj bojevit in najbolj močni člani zavezniškega tabora v borbi proti skupnemu sovražniku vseh zedinjenih narodov.

V tej borbi smo žrtvovali nad 300.000 mladih življenj. Borili smo se, da osvobodimo našo domovino in zgradimo v njej boljšo in srečnejšo domačijo, toda borili smo se tudi za one naše brate, ki so služili kot sužnji tujcev nad dvajset let. Gre za vprašanje, da se pravično odloči na mirovni konferenci končno priključenje v Jugoslavijo teh pokrajin, za katere smo se borili.

Z osvoboditvijo tega ozemlja — ali z okupiranjem, kot se izražajo drugi — nismo izvršili nikaki "fait accompli". S silo našega orožja smo se priborili do Soče in preko nje v Furlanijo — na isti način kot so zavezniki spravili sovražnika v Afriki s silo svojega orožja in dosegli bregove Soče. Mi se s silo nismo polastili ničesar, ker smo pregnali sovražnika do doseženega kraja. Radi tega bi bilo nepravilno in nepravilno obtožiti nas, da smo izvedli "fait accompli" ter da smo z oboroženo silo se polastili ničesar, kar nam na podlagi mednarodne postave ne pripada.

Nismo šli v Istro, Trst in do Soče, da se polastimo ta ozemlja, temveč šli smo tja, da uničimo in pomagamo uničiti največjo sovražnico civilizacije — fašistično Nemčijo.

Velika krivica bi bila storjena našemu narodu, če bi nas nekdo obtožil tega dejanja in zahteval, da se umaknemo brez ozira na dejstvo, da smo samo v zadnjih desetih dneh borbe radi Istre, Trsta in slovenskega Primorja utrpeli 8.000 ubitih. Kot zavezniki imamo popolno pravico tukaj ostati. Hočemo, da so priznane naše zavezniške pravice na isti način, kot so priznane naše zavezniške dolžnosti. Te dolžnosti izvršujemo stoddnostno in še več.

Če so zavezniki poprejemeli kak dogovor glede okupacije, bi to ne smelo delati vzroka, čemu bi mi ne smeli ščititi naših zasluženih bratov. Z maršalom Alexandrom sva se sporazumela, da bodo del tega ozemlja okupirale njegove čete, toda mi smo tja prišli prvi,

ENOTNOST LJUDSKE FRONTE JUGOSLAVIJE

Narodno osvobodilne fronte posameznih jugoslovanskih narodov so od začetka borbe stremele po enotnosti naših narodov, po enotnosti, ki ji je od začetka ustvarjala v svojih lastnih vrstah najtrdnjše temelje. Narodno osvobodilna fronta posameznih jugoslovanskih narodov je bila že od začetka kljub svojim najrazličnejšim notranjim sestavinam enotna v ciljih in smotrih narodno osvobodilne borbe in o načinu te borbe same. Z razvojem osvobodilnega boja pa se je ustvarjala tudi vedno trdnjša organizacijska oblika ter notranja povezanost. Same potrebe borbe in tudi volja ter čustvovanje ljudskih množic, ki so se vedno bolj oddaljevale od starega načina političnega življenja, so narokovale tako čim enotnejšo obliko organizacije Fronte. Ta enotnost Fronte je nedvomno dosegla svoj višek z ustanovitvijo Ljudske fronte Jugoslavije.

V Ljudsko fronto so se združile vse organizacije Narodno osvobodilne fronte posameznih jugoslovanskih narodov. Odslej te organizacije delujejo pod enotnim državnim vodstvom Ljudske fronte, po enotnih smernicah in načelih. V Ljudsko fronto Jugoslavije so pa vključene tudi nekatere stranke in politične skupine s svojo lastno organizacijo, ki pa so pripravljene in so se tudi zavezale, da bodo delale za uresničevanje enega samega skupnega programa, tako političnega kakor gospodarskega, to je

programa Ljudske fronte. Podpredsednik zvezne vlade tov. Kardeelj pravi o tem:

"Obstoj strank in samostojnih političnih skupin v Ljudski fronti sam na sebi ni nasproten enotnosti Fronte. Ljudska fronta ni po svoji razredni in socialni sestavi enovita organizacija. V tem pogledu predstavlja blok in sicer blok delavcev, kmetov in srednjih slojev, pri čemer pa ta blok ne izključuje tudi udeležbe drugih svobodoljubnih elementov. Z ozirom na to je mogoče, da so v takem bloku tudi stranke pod pogojem, da so to le stranke, ki izražajo težnje in interese tega bloka, odnosno njegovih sestavnih delov, ne pa reakcionarnih sil naše dežele".

Stranke in skupine, ki so se vključile v Ljudsko fronto, so vse pristale na njen program. Pristale so na tisti program, ki so ga njihove množice po lastnem izkustvu spoznale za najboljšega, program, v katerem so one videle svojo zmago v borbi proti okupatorju, program, v katerem so videle svojo rešitev pred vsemi tujimi in domačimi zatiralci in izkoriščevalci.

Ta združitev strank in političnih skupin v Fronti torej ni samo formalen pristavek njihovega vodstva na program Fronte, ampak je v Fronto vključen tudi vsak njih posamezni član, ki je dolžan uresničevati njen program. Program Fronte pa lahko njeni člani uresničujejo samo v odborih Fronte. Zato moramo biti vsi člani posameznih strank in političnih skupin v Fronti obenem člani posameznih organizacij in odborov Fronte, kajti Ljudska fronta ni bila nikdar papirnata organizacija, ki bi se zadovoljila s člani in programom na papirju. Nasprotno, ona je od vsega početka živela in ustvarjala uspehe le z aktivnostjo slehernega svojega člana, ki je zavestno izpolnjeval njen program. Tudi enotnost Ljudske fronte je prav v tem, da vsi njeni člani zavestno delajo in doprinašajo za njene enotne cilje in smotre. Zato je združljiv z enotnostjo Ljudske fronte obstoj strank in skupin v njenem sklopu, ki tako doprinašajo k uresničevanju njenega programa.

Ljudska fronta Jugoslavije pa kot enotna fronta vseh jugoslovanskih narodov ni kakšna centralistična organizacija po vzoru starih jugoslovanskih diktatorskih državnih strank. Kakor je sama po svojem programu prvoborneljska za demokracijo, kakor so njena vsebina predvsem ljudske delovne množice, tako je demokratična tudi po svoji organizacijski obliki. Ljudska fronta Jugoslavije je sestavljena iz posameznih federalnih organizacij Fronte z njihovim lastnim narodnim vodstvom. Enotne smernice, ki jih te federalne organizacije dobivajo od zveznega vodstva, prilagajajo svojemu območju tako, kakor je najbolj prikladno in uspešno.

Maršal Tito pravi v svojem govoru na I. kongresu Ljudske fronte Jugoslavije, da je enotna demokratična organizacija Fronte za

vso državo činitelj ogromne važnosti za okrepitev bratstva med našimi narodi, za odstranitev napačnega krajevnega patriotizma, za preprečevanje narodnega šovinizma itd. Z državnega stališča je Ljudska fronta Jugoslavije čvrst steber, odnosno močan politični činitelj, na katerega se more naša država v vsakem pogledu nasloniti. Ona bo brez dvoma pospešila izgraditev in obnovo naše domovine na vseh področjih, saj obsega milijone najboljših in najpožrtvovalnejših sinov jugoslovanskih narodov, vključenih v njene množične organizacije, in tudi našo Jugoslovansko armado kar pomeni nezlomljivo silo, ki bo zmožna rešiti vse naloge, vsebovane v programu Fronte.

Ta enotnost Ljudske fronte Jugoslavije in v njo vključenih ljudskih množic naših narodov je nedvomno prvo zagotovilo, da bodo naši narodi dosegli tudi v političnem oziru tiste cilje, za katere so šli pred štirimi leti pod vodstvom Fronte v borbo. Ona je glavno jamstvo za to, da bodo naši narodi dosegli dokončno demokratično obliko države, obliko, ki jo že od začetka borbe in tudi po njenem zaključku izgrajujejo, se pravi — republiko. Ljudske množice naših narodov, vključene v Ljudsko fronto, bodo pri bodočih volitvah za konstituanto, ko se bo o tem dokončno odločalo, še enkrat izrazile svojo voljo, tisto voljo, ki so jo štiri leta izražale s krvjo in žrtvami, voljo, da oblasti, ki jo imajo v rokah, iz svojih rok ne dajo več.

Po "Slov. Poroč."

boreči se, da branimo naše ljudi pred mesarjenjem italijanskih fašistov in da poražena Italija ne bi nadaljevala svojega terorja nad slovenskim prebivalstvom po fašističnem načinu. Zgodovina bi nam nikoli ne odpustila, če bi pustili te naše brate nezaščiten, in to nas tudi spominja, da smo i sami (Primorci) prelivali svojo kri za svobodo.

Mi nismo ljudje, ki bi hoteli kaj vzeti po sili, temveč ljudje, ki hočemo spoštovanja do naših pravic. In to se danes dogaja. Mi smo molčali, so borili in prelivali kri za skupno zavezniško stvar.

Še do včeraj je Italija požigala in streljala po naši Dalmaciji, Bosni in Liki. Cesar vsega niso fašisti počeli v naši domovini! Oropali so našo zemljo do golega in iz naših mest in vasi in dežele odpeljali v smrt na tucete tisočev naših najboljših sinov. In danes Italija od nas nekaj zahteva! Mi sploh ne pripoznamo pravico Italije do zavezništva. Zahtevamo, da plača za vse krivice, ki nam jih je storila!

Italijani zahtevajo Istro, Trst, slovensko Primorje ter tudi Reko in Zader naj jim bi pustili. In na kaj smo mi pripravljeni? Pripravljeni smo obračunati, zatem pa hočemo živeti v največjem priateljstvu z italijanskim narodom. Lahko rečem, da bo ta zadeva zagotovo oločena ter da bomo z zavezniški napravili sporazum. In dostavim še lahko to, da bomo stali trdno in branili svoje pravice.

Naša domovina hoče živeti v miru in edinstvu z našimi velikimi zavezniški in z vsakim narodom, ki ne ogroža blagostanja naše dežele... Od naše strani ni nobenih zaprek za vzdraževanje takih ve-

zi. Vzdržali jih tudi bomo. Hočemo pa tudi, da naši zavezniški pojmujejo te naše odkritosrčne namene, dasiravno moram izjaviti, da tudi obratno pričakujemo spoštovanja do naših pravic in našega doprinosa v tej veličanstvi borbi."

Amerika nima nobenih zahtev po kakem ozemlju v Evropi. To je bilo povedano že čestokrat. Najbrž tudi Velika Britanija nima take zahteve, razen gotovih strateških otokov v Sredozemskem morju. Gre pa za sfero vpliva v Evropi, kjer je se križajo slovanski in britanski interesi. Ena važnih sfer je Italija, katero danes Anglija obvladuje ekonomsko in politično. Jugoslavija je jasno pokazala, da ji bolj prija in koristi sovjetska sfera. Vsled tega je v interesu Anglije, da ostane Trst z zaledjem vred pod Italijo, torej pod britansko sfero vpliva, in s tem bi bila zaprta por sovjetski Rusiji do Jadrana.

Mi se strinjamo, da ima vsaka država dolžnost in pravico ščititi svoje interese in si zagotoviti ekonomsko in trgovsko blagostanje. Odločno pa nasprotujemo, da bi se to vršilo na škodo drugih narodov, posebno pa še slovenskega, ki je po stoljetjih komaj dočakal svojega vstajenja in svoje svobode. Slovenski narod naj sam odloča o svoji usodi. Tako samoodločbo so mu zagotovile velike demokracije, ko se je pričel boriti proti svojim napadalcem, in ta obljuba se mora izpolniti.

Jugoslavija je torej upravičena v imenu moralne in mednarodne postave, da ščiti interese svojega naroda v Trstu in slovenskem Primorju. In teh pravic ji druge zavezniške države nikakor ne morejo odvzeti.

Ayuda Familiar a Yugooslavia

ENVIOS DE PAQUETES INDIVIDUALES DE ROPA

La COMISION COORDINADORA DE AYUDA A YUGOESLAVIA, ha iniciado también la campaña de la ayuda individual en paquetes de 5 kilos, para que todo yugooslavo pueda socorrer directamente a sus familiares y amigos. Por el momento se recibe solamente ropa, y a la mayor brevedad, se recibirán también comestibles, cuyo detalle daremos a conocer oportunamente.

Por cada kilo se cobra \$ 4 m/n, por los siguientes gastos:

- 1) Administrativos para la preparación y expedición de los envíos.
- 2) Por el transporte hasta el puerto de Bs. Aires, y el del flete, hasta Yugooslavia.
- 3) Por el seguro de ropa contra el robo, fuego y naufragio.
- 4) Por el del embalaje especial y uniforme.
- 5) Por un pequeño porcentaje pro ayuda colectiva.

Todo paquete al recibirse es abierto y revisado; por el cual se otorga su correspondiente recibo detallado, cuyo duplicado se envía al destinatario para su confirmación y devolución, y el triplicado a la Cruz Roja Yugooslava. Los paquetes para su remesa van acondicionados en cajones.

Recomendamos indicar el valor del contenido de cada paquete. Las remesas deben hacerse a nombre de la Comisión Coordinadora, Alte. Brown 670, y el importe de los gastos girar a nombre de su tesorero, Sr. Antonio Zanelich.

Al ayudar a sus propios familiares y parientes, recordaos al mismo tiempo, de aquellos connacionales que no tienen nadie en América.

S. P. D. IVAN CANKAR

RAMALLO 4962

L. M. SAAVEDRA

VABI

Vse rojake in rojakinje na proslavo devete obletnice ustanovitve društva, katera se bo vršila v nedeljo 14. aprila t. l. ob 17 uri pop. v društvenih prostorih, ulica Ramallo 4962.

SPORED:

1. Nastopa pevski zbor društva I. Cankar.
2. "Pozdrav Sloveniji", deklamacija, deklamira R. Ličen.
3. Veseloigra:

"NOCOJ JE LEPA NOC"

Nastopata: Ciril Ličen in Franc Sulič

4. D. K. D. Ljudski oder sodeluje s več točkami.

Po končanem sporedu prosta plesna zabava do 24 ure. Igral bo Samčev orkester.

Uljudno vabi Odbor.

Ob Sedemindvajsetletnici Cankarjeve Smrti. Enajsti December

LOJZ KRAIGHER:

23. oktobra 1918 je padel Ivan Cankar vznak po stopnicah na Kongresnem trgu 5 in si je pobil črepinjo na zatilju. Rohrmanovi na Sv. Petra cesti 28 so ga vzeli v bolniško oskrbo in tam je 29. oktobra zjutraj nenadoma pal v nezavest in zapadel vsake četrte ure silovitim božjastnim navalom z močno eyanozo, s peno na ustih in splošnimi krči po vsem telesu. Na kirurški oddelku (primarija doktorja Stoica) v bolnišnici mu je po lumbalni punkciji in odtoku neke količine hrbtenične tekočine hitro odleglo; zavest se mu je vrnila, krči so izostali in stanje se mu je tako izboljšalo, da se je že 18. novembra lahko vrnil iz bolnišnice k Rohrmanovim. A že teden dni pozneje — 23. novembra — je dobil vročino in gangraenozno vnetje pljuč, bil je iznova prepeljan v bolnišnico na interni oddelek (primarija doktorja Jenka), kjer je težkemu oholenju radi srčne oslabelosti podlegel 11. decembra 1918.

Ob 27. obletnici njegove smrti se vsi presunjeni spominjamo velikega pokojnika, nenadomestljivega pisatelja, pripovednika socialne tvornosti, čarovnika slovenske pisane besede. In še posebno pomenljiva je obletnica, ki jo to pot obhajamo, zaradi okolišnosti, da imamo komaj za seboj drugo svetovno vojno — on pa nas je bil zapustil tik po končani prvi svetovni vojni. Živeti v času med obema vojnama, v času težkih, bridkih, nenpričakovanih, nazadnjaških in nasilniških preizkušenj v neki zlagano osvobodeni Jugoslaviji bi mu skoraj ne bili privoščili; vendar — kakšna škoda, da ni doživel naše današnje, res svobodne Jugoslavije, ki je imel zanj v svojem duhu zasnovan že skoraj ves koncept!

Kadar hočem pisati o Ivanu Cankarju in jemljem po vrsti njegova zbrana dela v roke, bi raje kar naprej le listal, listal, bral in bral in tisočkrat raje užival lepo to in razkošje njegovih tekstov, kakor pa pisal svoje zmazke. Med prebiranjem in požiranjem njegovih spisov rišem črte ob straneh, tanjše, debele in zelo debele, enojne in dvojne, češ: to si zapomni, pozabljivec! Pa si iz same požrešnosti pozabim zabeležiti, kje sem začrtaval važne Cankarjeve stavke in odstavke — in ker se mudi, mudi, jih več ne najdem, čeprav je že največja sila, ko že stavec čaka. Ko pa zastavim pero, me vseeno obletava ena sama misel: Kaj bi negavil s svojo neobgledno besedo, ko imaš na mizi poleg sebe dvajset debelih zvezkov, ki so vsi polni najbolj dragocenih Cankarjevih misli v najlepši njegovi slovenščini, v najbolj udarnih, najbolj silovitih, najbolj izklesanih njegovih stavkih — najlepši spomenik njemu samemu! Kaj bi mnogo rogovilil s svojo neokretno in ponižno glavo, prav nič pesniško besedo? Odpri debeli zvezek, pa ti po zapel na uho brneči zvon njegove besede, njegovega smeja in joka, njegove togote. On sam je že napisal, kar je v tem-le hipu — sedem in dvajset let po njegovi smrti — najprimernejše in tisočkrat

lepše, kakor bi bilo tvoje blebetanje. In sem tudi to pot odprl, našel in bral:

"Legenda je švabska, pravijo. Po mojem pa je vzkli iz tal doline šentflorjanske. Ta edina rodi rastline take sorte.

Jesus je hodil po svetu, prišel je tudi k nam. Kraji so bili tako bogati, da se je sam začudil; kakor da jih je bil čisto ponevedoma ustvaril. Šel je, šel je po cesarski cesti; njegovo srce je bilo tako zvrha polno ljubezni, da je gledalo in iskalo, kam bi dalo svoj blagor.

Na kantonu kraj cesarske ceste je sedel človek in je bridko jokal.

"Kaj ti ie, mož, da tako bridko jokaš?"

Človek je zmajal z glavo, ni ne pogledal, nič odgovoril.

Jesus pa se je nagnil k njemu in je rekel nadalje:

"Povej, kar ie, da ti morem pomagati!"

Človek je rekel v svoje mokre dlani:

"Meni ni pomoči ne na zemlji, ne v nebesih!"

Jesus se je zgrozil in rekel:

"Jaz sem Jezus, tvoj Bog! Kdosi?"

Zahteval je človek in odgovoril:

"Slovenec sem!"

Takrat se je Jezus sam bridko razlokal in je šel dalje po svoji poti.

Ta zgodba se je vršila, ko je hodil Jezus po cesarski cesti; resnica ie, da hodi še zmerom.

Nekoč sem se pomenkoval s tovariši, kako bi pač bilo z nami, če bi velik potres razmaknil zemljo. Koi so bili obrazi hudo resni in žalostni. Nisem se toliko začudil obrazom, bolj besedam. Vsi so rabili v svojih stavkih trpežno obliko, druge niso poznali. — "Kaj hodo z nami naravnili?" — "Kaj nam je soleno?" — "Kdo nam bo gospodaril?" — Prav nikomur pa ni seglo v misel, da bi rekel "bomo" namesto "hodo". Z mnogotermimi križi in nadlogami je Bog obsenčil slovenske ljudi, napuha pa jim ni dal. Janez Trdina, ta Slovenec do konca nohtu, je zaradi ponižnosti nesramno vristigel svojo naileno bajko. Vsled kolega spoštovanja do Janeza Trdine sem to bajko spet ustanovil, kakor se spodobi..."

Nato pripoveduje Cankar bajko o tujem graščaku, ki je za šalo upijal kmetiškega fanta Matjaža, ga preoblekel v žido in žamet in ga položil na gospodsko posteljo in vse tako uredil, da bo Matjaž, ko se bo zbudil, mislil, da je on graščak. Pa se je Matjaž res zbudil kot graščak z imenom Anzelj, poklical valpta k sebi in odredil:

"Jaz, Anzelj, graščak te graščine, sem se enkrat za vselej spokoril, se odpovedal vsem posvetnim izkušnjam ter poidem v kloster. Grad in kar je notri in zraven, zapišem tistim, katerih ie: kmetom, ki sem jih tepel. — Zasuči pero, valpet, udari pošast!" — Kmetje so zifali nastežai, nazadnje pa so zavpili vprek: "Bodi Matjaž naš graščak in kralj!"

Matjaž, ki je take besede slišal, se je neznano razhudil:

"Prokleti kostruni! Enega psa ste imeli, da bi lajal nad vami, že blekečete za drugim! Kostrun je kostrun!" — Zajahal je konja ter jezdil na hrvaško stran.

Tako se je Ivan Cankar hudoval in zgražal nad hlapčevskimi rojaki. In vendar je bila neomajna vera v njem:

"V naših srečih je zapisano, v evangeliju, da vstajenje pride, ker mora priti. Pa bodi še več bičanja in ponižanja, bodi pot na Golgoto še tako strma in strašna — uprimo oči v solnce: naše veliko jutro je blizu, v lica nam diha rosna zarja njegova."

"Kajti kolikor tisočev jih je padlo na bojiščih, kolikor tisočev jih je umrlo doma od vsega hudega: — ostalo jih bo še dovolj, da se zgodi, čemar sem trdno in verno prepričan: na tem ogromnem pokopališču, na teh od solz in krvi bogato pogojenih tleh si bodo zgradili sinovi in vnuki svetlejši, lepši dom, ki si ga bodo uredili po svoji iz trpljenja vzkipele volji, po svojem, v novih spoznanjih dozorelem razumu!"

"Na meni, na mojih plečih, na plečih delavca-proletarca sloni bodočnost slovenskega naroda, naroda proletarca!"

"Mi, kar nas je, mi vsi smo te misli, da je naš edini cilj, da dosežemo jugoslovansko republiko."

"Brez Trsta, brez morja bi bila svobodna, samostojna, demokratična Jugoslavija nemogoča."

V letih 1910-11, ko je bil Ivan Cankar pri meni v Slovenskih goricah, sva največ premlevala vprašanje Slovencev in vseh drugih južnih Slovanov. Po klavni tivoljski resoluciji socialnih demokratov iz leta 1909 in spricho oficijelnega novo-ilirizma, ki je besnel in in divjal po vsem slovenskem časopisju in je hotel žrtvovati celo slovenski jezik na ljubo neki nemogoči, spakedrani jugoslovansčini — je vstal pred nama jasen cilj: Zveza svobodnih jugoslovanskih republik od Gospe Svete in Mure do Varne in Soluna! Ne kulturno, samo politično je naše gibanje!

Za ta cilj se je Ivan Cankar dosledno boril do svoje smrti in še preko nje s svojo grmečo pesniško besedo, ki nam je ohranjena v njegovih delih.

Po prevratu — v novembru leta 1918 — je zasedal v Ljubljani slovenski narodni odbor in poleg njega kulturni odsek odbora. V srebrni unionski dvorani smo se shajali člani kulturnega odseka in sestavljali spomenico, ki je zahtevala kulturno avtonomijo za slovenski narod. V treh tednih je bila spomenica dovršena. Po 20. novembru sem jo nesel Ivanu Cankarju, ki se je bil izboljšal vrnil iz bolnišnice k Rohrmanovim. Ivan Cankar je podpisal spomenico za kulturno avtonomijo Slovencev — in to ie bilo njegovo zadnje politično dejanje. A tudi to je bilo — zani in vse nas druge, ki smo sanjali o republiki — pljusak v vodo — brezmejno razočaranje.

Slovenski narodni odbor s kulturnim odsekom vred je bil nenadoma razpuščen. O spomenici ni bilo več govora in ni bila objavljena. Z nekakim državnim udarom Svetozaria Pribečevića in Pašića so lopnili nasilniške monarhiške roke tudi po Narodnem Višcu v Zagrebu, zaprle Stepana Radića — prvega decembra 1918 pa je bila razglašena — kraljevina SHS.

Sani je bilo konec. Začelo se je dolgoletno, mučno čakanje na neizbežno revolucijo. Vendar je bil že isto leto (v aprilu 1918) Ivan Cankar pisal in predaval:

"Jaz verujem v to družino svobodnih narodov. Jaz verujem, da bo iz te brezprimerne preizkušnje izšlo prerojeno človeštvo! Bil bi hinavec in lažnjivec, če bi se imenoval socialisti, pa bi v globočini svoje duše ne veroval v svoje ideale! Nič se ne bojimo, nič se ne strašimo dnevnega trpljenja, ne zakrivajmo oči pred grozotami časa — pogumno jim glejmo v lice! Ne samo človek, ne samo narod, tudi človeštvo se bo vzdignilo iz močvirja, očiščeno in pomlajeno! V to verujmo, v to zaupajmo — in laže nam bo trpljenje. Kristus je

LA COMISION DE FIESTAS DEL COMITE ESLAVO
invita a Vd. y a su Familia a concurrir al

GRAN FESTIVAL ARTISTICO Y DANZANTE

EN EL CUAL SERAN PRESENTADOS LOS MEJORES NUMEROS
ARTISTICOS DE TODAS LAS COLECTIVIDADES ESLAVAS.

a realizarse el día

13 de Abril a las 20 horas
en el Gran Salón "PARQUE NORTE"
(Parque Romano)

Después del programa habrá BAILE FAMILIAR amenizado por la
GRAN ORQUESTA "ESLAVO"

El deber de cada eslavo es concurrir a este gran acto de la
familia eslava

Entradas: Caballeros: \$ 2.—; Damas: \$ 1.—

Habiendo muchos números artísticos en el programa el festival empezará exactamente a la hora indicada.

Mimogrede...

TEŽKOČE

V osmi številki "Pravice" smo zapisali, da bomo enkrat pozneje opisali razne faktorje, ki po našem mnenju otežkočujejo pravi napredek naselbine, zato se pa danes hočemo teh dotakniti. Toda za pravilno razumevanje tega vprašanja bi morali opisati razne podrobnosti česar pa nam skromni prostor ne dopušča, radi tega se omejimo le na glavne faktorje.

RAZDALJA

Prvotno je živela večina Slovencev bližini in središču v katerem je bilo osredotočeno vse gibanje naselbine. To je trajalo več let, na kar smo se razšli, tako kakor je komu bolje kazalo. Mnogi so odšli daleč na deželo drugi so raztreseli po velikem mestu, toda največje število Slovencev vsekakor živi v Devotu, kjer je danes tudi središče našega gibanja. Današnja prevozna sredstva pa nikakor ne odgovarjajo potrebam onih, kateri žive daleč od središča naselbine zato pa mnogi prihajajo le bolj poredkoma med nas radi česar pade vsa, oziroma večji del odgovornosti in teže na one, ki žive v bližini društva.

zmagal, ko je bil na križ razpet; človeštvo je moralo brezmejno trpeti, da si je zasluži prerojenje in vstajenje!"

V resnici je človeštvo šele v drugi svetovni vojni moralo tako brezmejno trpeti, da bi si zasluži prerojenje in vstajenje. Pa si ga ni zasluži. Iz te brezprimerne preizkušnje človeštvo še vedno ni izšlo — očiščeno in prerojeno. Očitno je bilo trpljenja še premalo. Na milijone Kristusov je bilo v zadnjih šestih letih na križ razpetih — mučenih, trpinčenih, sestradanih, zastrupljenih, še za živa sežiganih, pobitih, postreljenih, v najgroznejših boleznih preminulih... In vendar: iz te brezprimerne preizkušnje človeštvo, vso človeštvo še vedno ni izšlo — očiščeno in prerojeno.

Eno pa se je zgodilo:

Če bi danes hodil Kristus po slovenski zemlji, pa bi srečal človeka, ki sedi kraj ceste na kantonu, bi mu ta lepo v oči pogledal in ga pozdravil — in na vprašanje "Kdo si?" bi mu ponosno odgovoril: "Slovenec sem!"

In Jezus bi se ne razlokal in bi ne šel kar dalje po svoji poti. Prisrčno bi mu stisnil roko in ga blagoslovil:

"Pozdravljen, tovariš moj! Mnogo si pretrpel. Svojo Golgoto imaš še skoraj za seboj. A ti ne stonaš v smrt — Pogum, tovariš! Ne olej na desno, ne na levo! S svojim ljudstvom stopaj v prerojenje in življenje! Moj blagoslov s teboj in z njim!"

Vse človeštvo se še zmirom ni vzdignilo iz močvirja, očiščeno in pomlajeno. Vse človeštvo pač ni pretrpelo vseh grozot in zverstev nasilniških fašistov in nacistov. Največ so pretrpeli — slovanski narodi, med njimi naš slovenski narod. Naš človek se je vzdignil iz močvirja. A to ni bil več oni človek, ki je no potresih vedno spraševal: "Kdo nam bo na zdaj zagospodaril?" To je bil novi človek, ki se je zanesel na svojo lastno moč. Vzel je meč v roke in je še

To pa nikakor ni glavna težkoča za pravilni razvoj vsega našega gibanja, ker zavedni delavci znajo najti pot katera gre preko vseh težkoč. Glavna ovira pa je bila in je še nesoglasje v naselbini. Tekom let smo mnogokrat poizkusili uravnati razna navzkrižja v korist skupnosti, v tej smeri smo svoječasnno tudi nekaj dosegli čeprav na škodo našega društva ampak v korist naselbine. Toda to ni trajalo, ker močnejši je bil ostudni egoizem in prikrito delovanje elementov, katerim je bil in je sveti "JAZ" več nego društva in naselbina.

Tega n in ne bo še konec, ker to je zadeva časa in našega delovanja.

DO KJE?

Od več menda ne bo če mimogrede povemo, da tudi med nami imamo mnogo zadržev in vprašanj, katere kličejo nujne rešitve. Zato je potrebno čim prej širši sestanek na katerem bo treba med drugim točno določiti do kje sega "Ljudski oder" in do kje druge organizacije.

Pravilno razdeljeno delovanje moči, upoštevanje in izvrševanje odborovih sklepov, pred vsem pa disciplina, to so pogoji s katerimi nam je zagotovljen uspeh.

svoj narod vzdignil iz močvirja. Bratsko se je povezal s jugoslovanskimi narodi, nakar so si ustvarili mogočno in zmagoslavno partizansko vojsko in si s krvjo izvojevali — očiščenje in pomlajenje.

Trdno je bil prepričan Ivan Cankar, da "si bodo zgradili sinovi in vnuki svetlejši, lepši dom, ki si ga bodo uredili po svoji iztrpljenosti vzkipeli vojski, po svojem, v novih spoznanjih dozorelem razumu."

Pa ni bilo treba čakati na vnuke, tovariš Ivan Cankar. Že sinovi, tovariši, že sinovi so nam "zgradili v novih spoznanjih svetlejši, lepši dom — na tem ogromnem pokopališču, na teh od solz in krvi bogato pognojenih tleh" — kakor si pisal in govoril — tajnovidec! prerok! — spomladi leta tisočdevetstoosmnajstega, — zadnji pomladi svojega življenja.

Nič ni škoda, tovariš Ivan Cankar, da si prospal to zadnje četrstoletje. Kdo bi bil smel tiskati, kar bi bil napisal? Kdo bi ti bil dovolil govoriti — prerokovati? — V glavnjači bi bil sedel na mokrih, mrlih, ponesnaženih cementnih tleh. V Sremski Mitrovici bi bil žulil trde skorje. V podmornici na ljubljanski policiji bi ti bili trgali nohtove s prstov. S škornji bi te bili obrecali do nezvesti. S pestmi bi te pobili — in bi te pokopali — pri Svetem Urhu.

Nič ni škoda, tovariš, da si spal pri Sv. Križu. A to pomlad — sedemindvajseto pomlad po svoji smrti — si se gotovo uprl na levičo in pogledal iz groba. Z desnico si pomahnil na vse strani. Z brnečim smehom si pozdravil svoj domači, osvobojeni svet in si zaklical z gromkim glasom:

"Pozdravljena! Domovina, ti si kakor zdravje! Zdaj šele si v resnici kakor zdravje! Pozdravljena!"

In si zopet legel — in šele zdaj dosegel svoj pokoj.

(Po "Ljudski pravici" od 11. decembra 1945).

POKAZIMO PRAV DOBRO KJE ZAJEC LEŽI

Tomaž Kodolja.

Ko sem bil še otrok, mimo naše hiše je šel večkrat star lovec, kateri bi zelo rad izvedel za kakšno zajčje ležišče, radi tega se je tudi večkrat pogovarjal z mojim očetom. Enkrat ko sta šla se tako pogovarjala sem bilt tudi jaz zraven in tako poslušal pogovor iz katerega sem razumel kaj bi rad izvedel stari lovec, zato sem se tudi oglasil: Nunc, jaz vem kje zajec leži in ako hočete pojdite z menoj v naše polje in pokazal vam bo ležišče od koder mi je že večkrat zbežal. Oče in lovec sta se pogledala, na kar mi reče lovec: No pojdiva, da mi pokažeš kje je. Jaz veselo tedem naprej, ozirajoč se če mi mora slediti lovec.

Ko pridem v bližino določenega mesta od koder se je videlo ako je zajec na navadnem mestu odskočil nazaj in pravim lovecu: Nunc, pogledjte, tam v bližini onega drevesa leži. Lovec, ki je imel vedno pripravljeno puško, zajca ni še opazil, zato mi reče: No boljši pokaži. Kazal sem s prstom toda zaman, videvši da lovec ne more opaziti kje zajec leži, sem rekel. Nunc, predno bo zajc ušel, dajte meni puško in vi glejte od zadaj kam jaz ciljам; in takoj se mi je spomnila želja. V mojih rokah je bila puška in kar obenem je bilo moje oko, zarez, zrno in zajec v eni črti, toda hitro za tem mi je pričela tudi puška padati, ker nisem imel dovolj moči za isto obdržati v smeri kamor sem prvotno nameril. Lovec mi je na tiho rekel sem že videl in istočasno mi je vzel puško iz rok. Čul sem strel od strahu pa nisem videl nič, noge so se mi tresle, toda komaj sem se malo opomogel se je že vrnil lovec z zajcem v rokah in mi veselo rekel: Dobro si pokazal.

Odkar sem staremu lovecu pokazal zajca je približno 60 let in danes po tolikih letih in tako britkih izkušnjah in tolikih prevarah bi me prav malo zanimalo pokazati lovecu zajca, zelo rad bi pa pokazal našem zmučenemu slovenskemu in na splošno slovanskim narodom našega pravega sovražnika ali bolje rečeno vraga v človeški podobi.

Tukaj se ne gre več samo za posamezne osebe, ampak za cele skupine in organizacije. Če bi te, nam sovražne organizacije obstojale samo izven našega naroda, to bi ne bilo še tako nevarno, toda tovrstni sovražniki so vmešani med nami. Oni spretno skrivajo njih podli namen, zato jih je tudi sram vzeti krinko iz obraza in radi tega so toliko bolj nevarni.

Tem sovražnikom niso ganile srca niti milijoni žrtev slovanske krvi. Gorje in grozote, ki so prestali slovanski in drugi narodi niso ganili njihovih src. Oni so ostali gluhi in slepi in danes hočejo prikriti grozdejsstva ter nadaljevati njih nakane s križem in imenom Kristusa.

Pred časom sem čital članek, katerega je napisal nek duhovnik; tožil je, da hudič se je poslužil tiska ter pokvaril ljudi. Jaz sem dotičnemu duhovniku pisal pismo ter mu med drugim omenil, da ima prav, toda da hudič je dosegel več s tem, da nam je duhovnike pokvaril-če ravno ne vse.

Danes ko so za nami oni strašni dogodki v domovini-izdajstvo in bratomorstvo, in ko človek vse

to premišljuje iskajoč vzroke, ki so dovedli do tega, mu ni težko priti do spoznanja, da prvi in glavni vzrok je bil ta, da Slovenci in Hrvati so bili globoko udani veri in popolnoma zaupali duhovščini, katera jih je vedno plašila z peklenkim breznom.

Gotovi duhovniki so spretno izrabljali ljudsko vernost, bili so pa tudi drugi duhovniki, ki so znali presojati kaj so dolžni predstojnikom in kaj narodu. Po prvi imperijalistični vojni so gotovi duhovniki v cerkvah in izven teh udripli po komunizmu in Sov. Rusiji, navodila so dobivali od rimskih farizejev. Nikdar se niso vprašali kaj bi se utegnulo zgoditi z Slovani v slučaju, da se posrečijo rimske nakane.

Stroga pokorščina pred rimskim poglavarjem jim je zmešala pamet in jim še danes meša, da ne znajo presoditi kaj so dolžni cerkvi in kaj narodu. Ves vpliv in znanost so uporabili v to da zanetijo sovraštvo med lastne brate; to je bilo razvidno med Slovenci, hujškanje proti komunizmu, na Hrvaskem, ter proti ljudstvu pravoslavne vere. Ali niso to kristjani?

Duhovniki, ki so tako počenjali so pozabili Kristusov opomin Savelu ko je šel v Damask. Savel, Savel, kaj ti delaš? Ti mene moriš.

Vse grozote jim niso ganile srce, da bi vsaj toliko pomislili in vprašali si vst za nasvet. Človeku se radi tega nehoti vrine vprašanje: Zakaj so študirali in prišli na tako važna mesta, menda samo zato, da narod varajo in povzročajo gorje. Oni imajo vedno koga, ki je sovražnik cerkvi, pred mnogimi leti so kričali proti liberalcem, socialistom, danes pa proti komunistom, katere je po njih mnenju vrag privlekel iz dna pekla.

S prvotnimi nasprotniki so se že sprijaznili, sedaj so samo komunisti na poti. Ali nista bila Mussolini in Hitler prostozidarja? Kako je častital papež Hitlerju, ko si je ta rešil življenje ob zaroti malo pred polomom! Kako je obsojal način usmrtnitve Mussolinija, ni pa obsojal ko je Mussolini podavil v Italiji, Španiji, Afriki in v naših krajih na stotisoče ljudi.

Kaj družji danes te prostozidarje, liberalce in gotove socialiste ter cerkvene farizeje. Odgovor je prav lahek. Zlato tele jih je spravilo vsih skupaj in danes pozablajo na naravne zapovedi in dolžnosti združeni poklekajo pred zlatim teletom.

Vsi ti cerkveni predstavniki so pravi sužnji zlatega teleta, katerega bleščoba se jim tako dopade, zato so tudi v velikih skrbah, da bi jim kdo tega ne razbil. V komunistih so zagledali sovražnika, zato so se vsi skupaj združili ter tako branijo zlato tele.

V tem obstoja vsa nevarnost veri in cerkvi, druge ni. Bogu in "namenu" je nemogoče ob enem služiti, to oni dobro znajo zato se tudi tako ravnaajo.

Se ne dolgo tega, so bili ti farizeji največji zagavorniki naših krvoločnih sovražnikov, a sedaj zavezniki ko so Slovani z zavezniki te pritiskali ob tla, so ti farizejski cerkveni voditelji pričeli iskati zaslonbe pri Angležih in drugih prostozidarjih ogrnjeni z demokratskim plaščem z njimi danes sklenajo dogovore, kako bi Slovane izkoriščali in oškodovali.

Pisma iz naše Primorske

Tovariš Valentin Črne je prejel iz Solkana sledeče pisma. Piše prijatelj:

Solkan 26 Nov. 1945.

Dragi prijatelj!

Prej ko kaj napišem Te srčno pozdravim. Vem da težko pričakuješ teh evropskih novic, a vedi de so grozne, če bi Ti jih hotel vseh popisati, bi Ti moral napisati cel roman o teh grozotah in ostudnem početju fašizma, in še hujše od nemškega nacizma ter bele garde in četnikov, (te poslednje smo imenovali mesarje) in vseh vragov ki so se tod valjali. So ti divjali tako zverinsko in ostudno da so se nam lasje ježili in želodec dvigal. Požigali so hiše pa tudi cele vasi, ubijali in klali so vsakega ki jim je bil le količjak sumljiv, niso pa prizanašali ne starčkom ne ženam ne otrokom, mučili so jih na način ki ni več človeški, vrtali so jim oči in rezali jezike in vse to se je godilo ne prav daleč od nas. Pomisli kako smo nestrno pričakovali da bo konec te morije. Uho go naše ljudstvo je favalo no gozdovih v mrazu in dežju iščo zavetja pred bombnimi napadi. Pa tudi naši hrabri partizani so se hrabro borili. Borbe so se vršile po dnevi in ponoči tako da so se švabi čudili. Tudi mnogo so pretrpeli radi te golazni, kljub temu pa so se junško držali in kluhovali vsem napotom. Nas pa je Italija prisilno odgnala od tod že leta 1943. Bil sem v Potenzi potem v Peschieri, po polomu na smo zbežali domov, toda po cesti so jih Nemci mnogo polovili in odneli v nemška taborišča. Tudi nekaj solkancev je bilo deležno te usode, med temi je bil tudi Drežič Luznikov.

Za sedaj končujem to pismo ter vas vse lepo pozdravim. Ako vidiš Petra povej mu, da je njegov stric Jože utočil lansko leto v Soči ko je hotel prekorčiti in da je njegov brat Penč prispej iz Francije in zna celo angleško.

Tvoj prijatelj Janez.

Pismo je datirano 25. oktobra 1945 in se glasi:

"Draga teta in sestrične! Z velikim veseljem smo prečeli Vaše pismo, ki smo ga tako želino pričakovali. Zelo smo veseli, da ste še vsi živi in zdravi. Pišete, da je sestrične Helene mož pri vojaki in da bo mogoče prišel kmalu domov. Želimo, da se kmalu povrne.

Naše življenje je bilo zelo težko, ker smo morali mnogo pretrpeti; mislili smo, da ne bomo nikdar več vsi skupaj, toda k sreči smo ostali vsi živi. Sedaj pričakujemo domov še starejšega brata, ki se nahaja nekje v Sardiniji pri vojaki in že nad šest let.

Sestra Mira se sedaj nahaja v Trstu pri družini njenega fanta, kjer se zdravi na pljučih. Upamo, da se bo kmalu pozdravila in omožilo. Brata Emil in Pepi sta bila v gozdu pri partizanih. Sta mnogo pretrpela, posebno Emil, ki je imel tifus in druge bolezni. Pepi pa je izmel mrznjene noge in skrčenje žil v hrbtu radi hudega mraza. No, zdaj sta oba doma zdrava. Jaz pa sem si pred mesecem dni zastrupila roko, a so mi jo ozdravili angleški zdravniki.

ZADOVOLJSTVO

V današnji dobi govoriti o zadovoljstvu je skoraj ne mogoče a vendar moramo povedati, da mi smo zelo veseli z korakom, ki ga je napravila naša mladina v Buenos Airesu s tem, da je ustanovila "Zvezo Jugosl. Mladine". Ustanovljena "Zveza" ima točno in jasno počrtano pot, ki je ena in ista kot mladine v rojstnih krajih. Zato nam ne preostane zaenkrat drugega nego ežleti obilo uspeha.

Tudi jaz sem veliko pretrpela v vojnem času. Mi, mladina, smo se morali vedno skrivati pred sovražnikom. Do stokrat ni smo mogli jesti radi strahu. Našo vas so italijanski fašisti požgali skoro do tal, leta 1943 so bile požgane hiše sledečih družin: Križamove, Kovačičeve, Bedgarjeve, Zgurjeve, Martinove, Orlove, Margonove, drugih devetnajst hiš pa je bilo deloma požganih, nekaterim je pogorel hlev, drugim skedenj, hram ali druga poslopja.

Nam so zažgali skedenj in hram in pobrali živež in druge stvari. Vzeli so tudi vse moške, in sicer so odgnali Frenkotove, Franka in Stančka pa so nato odpeljali v bližino Raše, ju mučili bolj kot Kristusa, dokler ju niso pobili do smrti. Pri cerkvi pa so isto storili z Lojzeto Markotom. Le tri so tako mučili, da se jih ni moglo spoznati, kdo so.

Pavleta Vencevga so pa kar ustrelili na gmajni, ko je pasel ovce, nato pa vzeli ovce. Tudi nam so ukradli 12 ovce. Mnogo drugih moških so odpeljali v Sežano, med njimi tudi našega Emila. Tam je bil zaprt nad mesec dni, nato pa so ga odpeljali v Italijo in prav tako Pepeta. Tam so morali služiti kot vojaki. Po razpadu Italije pa sta prišla domov zelo revna in izčrpana.

Draga teta, 3. in 4. marca 1943 ne bomo nikdar pozabili. Mislili smo, da je sodni dan in da za nas ni več življenja. Drugi dan smo morali iti kot begunci, nekateri sem, drugi tja. Mi smo šli k stricu na Brdo za nekaj časa, potem pa, ko se je pomirilo, smo se vrnili domov. Oni, ki nimajo več svojih hiš, so nastanjeni pri drugih.

Čez dva meseca zatem so prišli zopet fašisti in so pobrali vso živino in prašiče. Take stvari so se dogajale po Krasu in Vipavi. Na Vrheh so vse pobrali in odpeljali v Sežano. Bila je groza gledati! Od štorjev pa do Sežane je bila velika procesija živine, ki so jo nam vzeli in odgnali. Drugi dan so premislili in dali polovico živine nazaj. Nam so vrnili vola in telico, kravo in junca so pa obdržali.

Zatem pa so prišli Nemci, belogardisti in Mongoli. Ti so zapet šli od hiše do hiše in pobrali še to, kar je ostalo in zeno postrelili veliko ljudi, druge pa odpeljali v taborišča v Nečijo.

Upam, da ste o teh stvareh že precej informirani. Naših ljudi je zelo veliko pomrlo v internacijah. Štirinajst dni pred koncem vojne pa bi nas kmalu vse postrelili četniki. Bila je nedelja in mi smo bili ravno pri maši. V naši vasi so se tedaj nahajali partizani, ko pa so prišli četniki, so napadli drug drugega. Partizani so se morali umakniti, mi pa smo tedaj prav prišli iz cerkve in četniki so nas hoteli vse postreliti. Trdili so, da so bili v cerkvi med nami partizani. Toda partizani niso bili v cerkvi, a oni so drili, da so bili. Vsi smo jokali in jih prosili, naj nas pustijo pri življenju. Končno so nas pustili, nakar so preiskali vse hiše in pokradli obleko, živež, čevlje in drugo, kar so dobili pod roke, mi pa smo ostali goli.

Zdaj je tukaj pomanjkanje vsega, poleg tega pa smo imeli letos tudi slabo letino. Pisali ste nam, da imate nekaj obleke in druge stvari za nas. Prišlo bo zelo prav in bomo sprejeli z velikim veseljem. Naj omenim še, da se imata stric Pepi in France precej dobro. O Ludviku Volkmu pa nam ni dosti znano. Ko smo ga zadnjič videli, se mu ni poznalo nič slabega. Ob priliki bomo natančneje izvedeli in Vam poročali.

Zaključujem in Vas vse prav prisrčno pozdravljam. Seražin Marija, Emil, Pepi, Roman, Romilda in Stanko".

Pripis brata: "Draga sestra, oprosti, ker Ti nisem pisal; precej slabo vidim,

a imam družino, ki mi rada priskoči na pomoč. Najlepša hvala za Tvoje pismo. Te pozdravlja brat Ivan in soproga, pozdravljamo tudi družino Vitez. Nazdar!"

Mary Volk.

Rojakinja Angela Urdih je prejela sledeče pismo:

Konstanjevica, 4.11. 1945.

Draga Angela:

Prejela sem tvoje težko pričakovano pismo, koliko se je spremenilo tu pri nas od kar si šla od doma. Koliko strahu in trpljenja smo morali prestati in še danes nimamo pravega miru. Odvzeti nam hočejo to kar smo s krvjo naših herojev dobili.

Septembra meseca, leta 1941 je umrl Nani našli so ga mrtvega, pogreb njegov je bil sijajen. Naš oče je umrl po štiri dnevni bolezni in sicer 17-9-1942.

Meseca februarja 1944 so S.S. ujeli brata Franca in Umek Franca ter jih odvedli neznanu kam. Sele čez 16 dni smo zvedeli, da so jih našli na Doberdobiški gmajni v nekem jarku zakopane z velikim kamnom na prsih. Ljudje ki so jih našli so takoj obvestili odbor O. F. in naše kurirke so šle se prepričati, kdo da sta ta človeka, bil je naš Franc in Umek Franc Odpeljali so jih na pokopališče v Ronki. Drugi dan smo šli vsi tja in pomisli, ko dospem v kapelo na tleh ležita, takoj sem spoznala brata. Pomisli kaj je naredila divja nemška zver, izvrtali so njima oči in jezike odrezali, ker gotovo nista hotela ničesar izdati, potem so jim položili velik kamen na prsa. Umrla sta mučeniške smrti, dala sta življenje za svobodo naroda.

Brat Pepi je padel 1945 v borbi, ravno na Veliko noč. Pepi je bil v "Ivana Gradnika" brigadi, kot brigadni čevljar, kje je zakopan ne vemo. Padel je ob Mrzli Rupi blizu Vojskega pri Idriji. Ob pustu je bil še doma, zapodili so z naše vasi četnike, ravno tisti dan je tudi tvoja hiša zgorela z vsem mojim blagom. V tvoji hiši so bili nastanjeni četniki, naši partizani so jih papodili toda predno so odšli so hišo zažgali. Tako smo uživali šest dni svobode, vseh šest dni je bil Pepi v Temnici, vsak dan je prišel domov, tam so bili na položajih da bi se ne spet povrnili četniki. Prvi dan ko je prišel Pepi domov je bila že pozna noč, potrkal je na okno, ko sem odprla okno zagledam brata, kako sem bila srečna in vesela, tako tudi mama. Prišel je ves zmučen, umazan in lačen, hitro sem mu dala jesti in za se preobleči. potem sem mu pa vso opremo očistila.

Jaz in mama smo se zelo bale, da se sovražnik vrne, a on nam je pripovedoval da je v bližini Gradnikova brigada. Povsod smo zmagali, naša brigada je en izmed najboljših brigad. Kako je hvalil svoje tovariše borce in komandirja. Počutila sem se vsa srečna da imam tako hrabrega brata, čeprav izmučen vseeno je izkazal veliko moralno. Angela, nikakor si ne moreš zamisliti kako je bil lep s Titovo kapo. A vse to je trajalo samo šest dni, potem pa odhod neznanu kam. Tako težko mi je bilo pri srečju ko se je poslovil, rekla sem mami kaj to pomeni in glej maja meseca ko so nas osvobodili naši hrabi partizani smo šli manifestirat v Gorico in tam sem zvedela da je padel za osvoboditev naše lepe in drage domovine. Večna mu slava!

Živim z mammo že od leta 1944. Eden od partizanske policije je dezertiral k Nemcem, bila sem vedno v strahu da me bo izdal, kajti tudi jaz sem tekom vojne imela važno funkcijo v O. F. Bila sem izdana in kmalu bi bila tudi usmrčena od domačih izdajalcev (Op. ured.: je črtel imena.) Moj mož je bil tudi partizan, vrnil se je domov, bil je v

v Srečka Kosovelovi brigadi.

Zaenkrat, seveda ni mogoče še misliti na povratek, a pride čas ko se bo lahko vrnil v osvobodeno domovino. Kadar se tukaj razmere uredijo bo še boljše tukaj kot tam.

Ko bi ti hotela popisati vsakdanje doživljanje bi ne bilo nikdar konca.

Ljubeče pozdrave, pošiljamo vsi skupaj, posebno pa mamamin jaz tvoja sestra Marija.

★

Rojakinja Emilija Gec je prejela sledeče pismo:

Kozina, 11.XI.1945.

Draga teta Mila in ostali:

Danes dan Sv. Martina praznik na Proseku od kjer je nona doma, ti odgovorjamo na tvoje pismo. Preživeli smo to strašno vojsko. Pri nas vsaka družina je več ali manj hudo prizadeta. Mi smo izgubili sina edinca, kateri je ostal v Franciji v najlepši dobi svojega življenja, star je bil 22 let. V naši vasi Kozina, majhna po številu a velika po žrtvah, kateri so žrtvovala svoja življenja na altar naše drage a toliko let zasuznjene primorske zemlje, štejemo padlih junakov skupno dvanajst. Vse kar je bilo količjak zmognega so se udeležili v osvobodilni borbi. Tudi tvoj brat, moj oče so bili vojaki. Hudo, mučno, ne popisno je bilo naše življenje v tej štiri letni borbi. A hvala našemu dragemu tovarišu maršalu Titu, zmagali smo. A danes se še nadalje borimo seveda brez orožja za naš glavni cilj, za naš Trst.

Kot kaže draga teta pripraviše, da prideš spet domov ker kakor vse kaže bomo imeli mi v naši lepi deželi pravo Ameriko.

Zelo srečni bi bili in naša svoboda bi bila popolna če se bi naš Zmagič vrnil. Bil je v Franciji kot italijanski ujetnik. Tam se je ponesrečil in umrl. Edini sin, upanje, nade vse mojih starišev in ga sedaj ni več. Bil je podjeten elektricist in radijo tehnik.

Jaz sem sedaj stara 20 let, sem učiteljica v Zagorju pri Sv. Petru na Krasu. Učim otroke in se nimam slabo. Mama je vedno doma, tata je vedno z doma po njegovih opravkih. Silvana je postala velika in močna deklica, sedaj študira na enem tečaju v Ljubljani. Stric Miro komaj sedaj živi in je zadovoljen.

Prejmite vsi od nas najlepše pozdrave in pozdravite vse naše rojake.

Anica.

P. S. Ugotavljamo z veseljem, da ameriški Slovenci in Slovani sploh ste mnogo prispevali k naši osvoboditvi. Poslali ste nam mnogo pomoči v hrani in materjalu za to Vam najlepša hvala.

K. Sosič.

Naš rojak Rajer Rajko je prejel od svojega brata pismo, sledeče vsebine:

Celje, 25 XI. 1945.

Dragi brat in družina:

Sedaj ko je konec grozot in ko človek premišljuje o žrtvah, ki jih je doprinesel v tej vojni, se vsakdo vpraša, je li so zdravi i oni svojci, o katerih nismo ničesar doznali v času vojne. Upam, da si vsaj Ti Rajko z družino ostal očuvan posledic vojne.

Jaz kot je danes bilanca žrtev - sem

**RESTAVRACIJA
IVANČIČ RUDOLF**

A N A S C O 2 6 2 2

**TRGOVINA JESTVIN
Srečko Turel**

TRELLES 1402 U. T. 59-4104

Sporočam vsem sorodnikom, prijateljem in znancem žalostno vest, da je naš predobri oče, tast in stari oče

FRANC PODGORNIK

v Malovšah na Vipavskem, star 84 let, za vedno zatisnil oči, 13. julija 1945.

Stopil je med prvimi iz naših krajev v Argentino, že leta 1887, in se po treh letih zaslužka vrnil domov. Bil je svoj čas podžupan, župan in eden prvih borcev za osvoboditev naše domovine. Z njim je padel najstarejši hrast veleznega starega Matijevega rodu.

Za njim žalujejo: soproga Viktorija roj. Koron.

Sinovi: Franc in Lojze.

Hčere: Pavla por. Zucconi; Gizela por. Podgornik; Pepca por. Satej; Bernarda por. Ličen in Valerija.

Zetje in Snahe: Calisto; Lojze; Joško in Viktor ter Fani in Pavla.

Vnuki in Vnukinje: Fani in Franc; Graciela in Angelica; Ivan; Evgen in Suzana; Anita in Karmen; Cvetka in Zmagica.

Naj mu bo lahka domača osvobodena zemlja, za osvoboditev katere je pri pomogel z vsemi svojimi močmi do zadnje ure!

K sv. Maši za rajnega 24. marca pri sv. Roži ob 12 uri vabijo:

ŽALUJOČI OSTALI.

Buenos Aires - Malovše.

zgubil vse otroke. Boris — ki je bil trgovec z lesom v Logatcu — umorjen od domobrancev 20. marca t. l.; Mirko poginil v zaporu; Bojan, ki je bil kot partijec aktivno v borbi, zajet ob umiku od Nemcev v bližini Pordenone koncem aprila t. l. in po strahotnem mučenju umorjen. Njegova žena je po neki verziji še nekje zaprta, a zopet drugi poročajo, da je bila ustreljena od Nemcev.

Boris je bil oženjen. Mirko je bil oženjen v Gorici; tudi žena je v zaporu podlegla. Zapuščata tri otročiče. Bojan — 28 leten, krasen dečko — je bil še fant.

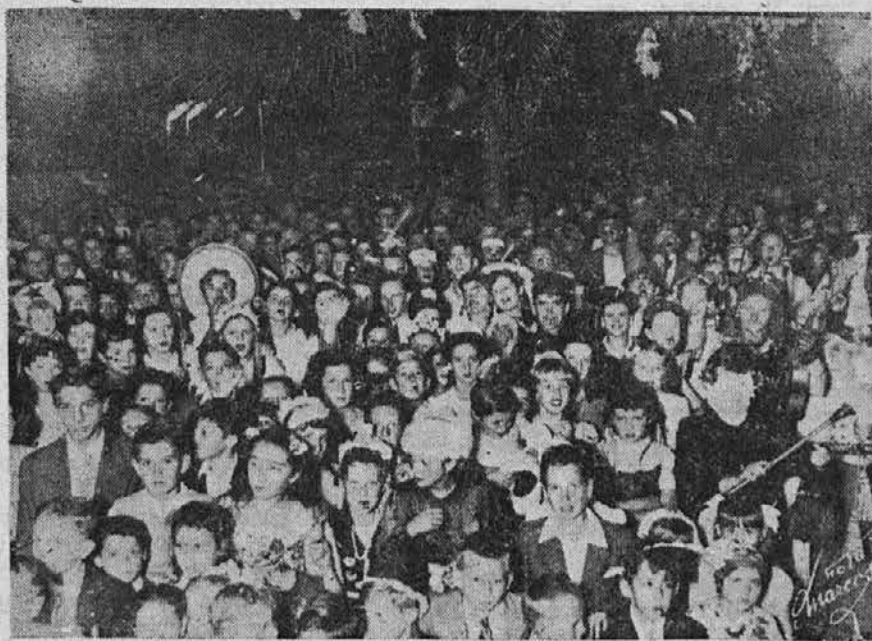
Ker mi je žena umrla pred 7½ leti sem danes popolnoma osamljen, duševno in telesno strt.

Mene so koj v početku — aprila 1941. — tukaj v Celju zaprli. V zaporih, kjer sem bil 3½ mesece, so me strahovito mučili in pretepali. Sem pohabljen, pokvarjena čreva, kilo, rebra polomljena, zobovje izbito ter kite pretegnjene. Iz zaporov so me odvedli v taborišče Rajhenburg, pozneje v Bihač (Bosna) a končno v Petrinjo pri Sisku. Ko sem se rešil odselem v Varaždin in živel pri družini Mavar, ki so Istrani. Po kapitulaciji Italije sem prišel k Borisu, kjer sem ostal do konca. Sedaj sem v Celju na posestvu, kjer se mučim, ker nisem pri hiši ničesar našel. Si ustvarjam novo življenje, ali pogoji so strašno težki.

Jelica je sedaj šolska upraviteljica v Hotenderšci; za časa okupacije je bila odstavljena. Albertov sin, Albert s partizanskim imenom Borut — je kapetan, ali je napustil vojsku in služi kot šolski upravitelj v Limbušu pri Mariboru. Iz Lokaveca: Kristina umrla, sin Miro pobegnil, ker je bil baje z belogardisti, a mlajši padel kot partizan.

Življenje je težko, da bi se dobilo mast in sladkor. Za robo se še vdobi mast — ali od kje robo, ko nimam niti pokrivala na postelji. Sledijo družinske stvari.

Te pozdravlja Tvoj nesrečni brat Evgen.

PUST JE MINIL

Po treh letih smo se zopet zabavali na pustnih prireditvah ki sta jih priredila Ljudski Oder in Ivan Cankar v prostorih D. K. D. Ljudski oder.

Predvidevati je bilo že vnaprej, da ne bo letošnji pust, tako vesel kakor prešnja leta. K temu so uplivala na naše slovenske družine žalostne novice, ki prihajajo iz rojstnih krajev. Tudi v tukajšnjih argentinskih klubih ni bilo tistega veselja kakor je tukaj v navadi in to najbolj gotovo radi narodnih volitev, ker komaj je bila volilna kampanja pri kraju je bil že pust na vratih.

Vsak ki je vstopil v Ljudski Oder je že prvi pogled videl da se je društvo predvsem potrudilo, da se je prostore prilično okinčalo. Slika na vratih in palmove veje, kakor tudi palma na sredi plesišča, je dajalo vtis da so naši plesalci v resnici plesali in se zabavali v v "bosque de alegría", kakor nam je bilo to po mikrofону povedano. Vse to pohvale vredno delo, je izvršila naša mladina, ki se je cel predpustni teden trudila, da je pokazala svojo umetnost, češ: pokazali bomo starim, kako se plesišče za pust okinča. In bili smo res zadovoljni, kajti kaj takega si nismo pričakovali. Nekdo se je celo pošalil, da nam je cela palma zrastle na plesišču, od kar smo imeli društvo zaprto.

Kljub razmeram, ki smo jih v začetku omenili, moramo pripoznati, da so bili vsi pustni plesi

dobro obiskani, še celo tisti, ki smo vsled slabega vremena, plesali na plošče. Stariši, posebno pa naše matere so zadovoljno gledale svoje hčerke, ki so se na vsih plesih skoraj do zadnjega zabavale v zdravem humorju, čeprav je bilo treba po končanih plesih čakati "colectivo" ki je posebno v zadnjem času že prava sreča če ga človek sploh vdobi.

Dne. 3. feb. se je vršil v društvenih prostorih občni zbor ženskega odseka, katerega namen je bil izvoliti nov odbor ženskega odseka.

Po kratki izmenjavi misli so bile izvoljene sledeče tovarišice, ki bodo sestavljale odbor ženskega odseka Lj. odra: predsednica, Nadica Branković; tajnica, Marija Zajc; blagajnica, Mirka Jekše; odbornice: Mimi Lozej, Ivanka Mohorčič, Dora, Ščurk in Pepca Stekar.

Novo izvoljeni odbor apelira na vse članice društva, da bi skupno z odborom delale za pomoč slo-moči. Res da je nekaj rojakinj že venskemu narodu, kakor tudi v prid naše nasebine.

Odbor ženskega odseka.

Po Naselbini

IZ SAAVEDRE

Dne 10. marca se je vršil v Saavedri sestanek na katerem se je razpravljalo o pomenu in potrebi

DELAVSKO KULTURNO DRUŠTVO "LJUDSKI ODER"

Bilanca od 18. aprila 1942 do 31. decembra 1945

	Dohodki	Izdatki
18. aprila 1942 v blagajni	349.10	
Članarina	844.90	
Drugi dohodki; prireditve, itd.	5.366.50	4.705.83
1943		
Članarina	1.137.50	
Drugi dohodki; prireditve	7.955.85	9.976.43
1944		
Članarina	1.367.65	
Drugi dohodki	1.295.70	2.265.97
1945		
Članarina	1.386.95	
Drugi dohodki	5.137.80	5.450.05
	24.841.95	22.398.28
V blagajni		2.443.67
	24.841.95	24.841.95

Pregledovalci računov:

Cotič Ferdinand in Stanko Maurič.

kako ojačiti delovanje za v pomoč domovini. Sestanka se je udeležilo precejšnje število rojakov in rojakinj, navzoči so bili tudi zastopniki in zastopnice U. S. J. iz Villa Devoto.

Za poročilom zastopnika U. S. J., so se navzoči udeležili razprave na podlagi katere se je enoglasno sklenilo, da se tudi v tem okraju ustanovi pododbor, kateri si bo nadel nalogo povoljno rešiti to vprašanje.

Navzoči so se enoglasno strinjali, da je potrebno iti nemudoma na delo, radi tega se je tudi takoj osnovalo pododbor, kateri je sestavljen iz sledečih tovarišev: predsednik: Sedmak Avgust; tajnik: Benčina Andrej; blagajnik: Bezin Josip; odborniki: Tence Dominik, Rusac Jakob, Terčič Ivan in Gašpar Štavar.

Članstvo društva "Ivan Cankar" je od začetka delalo za v pomoč domovini. Z današnjim sestankom so aktivisti društva "Ivan Cankar" pokazali pravilno razumevanje kako dati širši razmah organizaciji, katere skrb je pomagati domovini.

Rojaki in rojakinje iz Saavedre, Munra, Floride in okolice! Danes imamo ustanovljeno skupino, ki si je nadelala težko toda častno delo, da bo pa ta skupina uspešno vršila naloženo si nalogo je neobhodno potrebno, da se vsi oprimemo dela.

Zatorej vsi na delo!

BOLEZEN

V bolnišnici Rivadavia, se nahaja Pavla Prijon; ona je že dolga časa bolana, pred časom je bila v Carhue kjer se je zdravila na revmi. Nahaja se v sali 7, postelja 3. Tovarišici Pavli želimo skorajšnjo okrevanja.

*

ŠTORKLJA

Dne 2 februarja t. l. je štoklja obiskala Salvatorja Grilanca pevca Ljudskega odra, ter njegovo soprogo Rezko in jim prinesla lepo hčerko, kateri so dali ime Adrijana. Mlademu paru naše čestitke.

OPERACIJA

Pred dnevi je bila operirana v sanatorju Cangallo rojakinja Pepca Samokec. Želimo ji skorajšnjo okrevanja.

*

BOLEZEN

V bolnišnici "Clinica" se nahaja Jožef Zajc. Nahaja se v sali 5, postelja 7, kjer se ga lahko obiše vsak dan od 2-3 ure. Tov. J. Zajc je že večletni hišnik Lj. odra. Tov. Zajcu želimo skorajšnjega okrevanja.

KOVINSKO STAVBENO
MIZARSTVO
HUMAR in MAKUC
Av. Central 3720
Calle N° 2 3729 U. T. 741 - 4520

TRGOVINA JESTVIN
in raznih pijač
Frane Spačal
Perú 498 Villa Martelli
U. T. 741-0034

STAVBINSKA KOVAČA
G. ŠTAVAR & K. KALUŽA
Laprida 2442 - Florida F.C.C.A.

BRIGADA NA POHODU

("Na poti v svobodo").

Ladislav Kianta.

Bila je noč, svetla, zvezdnata, že dolgo nisimo doživeli takšne lepe jasne jesenske noči. Če bi bilo to pred leti, bi slišali z gorskih obronkov rantovsko pesem iz doline, preseren smen iz daljave, ukanje glas harmonike, in se kaj. Nočoj je tako tino vsepovsod. Zlasti med nam, ki se v dolgi, kilometerski koloni spuščamo s riba v dolino, pocasi, s preudarkom, drug za drugim, — partizanska brigada na nočnem pohodu. Stopi malce iz vrste in pogej naprej, ali pa se ozri in skušaj premeriti to neskončno kaco tovarisev v četah in bataljonih, vrsto mul in konjev, kar vse skupaj sestavlja kolono v dolžini kilometra. To je brigada.

Tiho, skoro brez suma se spušča veriga borcev po strmih gorskih slemenih, gosta trava duši korake okovanih skornjev. Zdaj pa zdaj kdo pritajeno zakašlja, ali pa žvenket hladnega orožja, puske, ali strojnice, zmoti tišino, včasih zahrza konj ali se spodtakne mula, toda ta sum kaj hitro požre noč, preden bi mogel priti do sovražnikovih ušes.

"Tišina!" pride povelje, ki ga šepetajo ponavlja tovariš tovarišu. Zdaj vemo vsi: treba je previdnosti. Ne govori, ne stopaj po kamenju, ne zadevaj s puško kamorkoli, ne ropotaj s čutaro, z menaško, ali s kotlom. Konja drži varno za uzdo. Nemara je kje blizu sovražnikova patrula. Bolje je biti previden kakor po nepotrebnem izpostavljati borbeno silo.

"Ali je veza?" gre novo vprašanje od ust do ust. Veza, to je poglavitna reč na vsakem maršu,

kaj šele na nočnem. Edinice morajo korakati strnjeno, zlasti na nevarnih mestih in prehodih, to je razumljivo stvar. "Veza je", pride odgovor v rekordnem času. Če veze ni bilo, bi moral poslednji tovariš v vrsti počakati na zaostalo kolono in izgubljeni bi bile minute dragocenega časa. Kajti takle nočni pohod skozi sovražnikove postojanke je preračunan do vseh podrobnosti, zgrajen na temeljnih poizvedbah in ogledih vojnih obveščevalcev. Mi zaupamo svojim komandantom in se počutimo v koloni varne, kajti naši komandanti — sami preizkušeni borci — so že kdove kolikokrat skozi več kot dve in pol letno partizansko borbo takole vodili batalione in brigade preko tisočere ovir in nevarnosti, ponoči previdno prethotapili brigado mimo sovražnikovih postojank ter potlej iznana-da napadli.

Takrat so sedeli v postojankah italijanski fašisti, danes sede tam nemški. Toda danes tudi vemo natančno, da ne bodo dolgo sedeli, kjer so in da smo danes mi sami močnejši kot kdajkoli poprej. Obo-roženi do zob. Danes, to se pravi nocoj, še sedijo vragovi, zemlje lačni, v svojih utrjenih bunkerjih in trdnjavah ter se prevažajo s svojimi tanki in oklepniki po naših cestah. Ali čuješ spodaj v dolini brnenje motorjev in drdranje tankovskih gosenic? Spodaj je cesta in tam patrolirajo, hudiči. Toda preko te ceste bomo šli tudi mi.

Takšen je načrt in ta se bo izvršil do pike. Če si partizan nalogo zada, jo tudi izvede. Poznamo nocojšnji načrt. Na vsak način se moramo neopaženo izmuzniti iz sovražnikovega obroča na ono stran

ceste v dolini. Brigada lahko opravi takšno pot samo ponoči. Naprej torej! In v tišini, seveda!

Travna gora je ostala daleč za nami. Spuščamo se po bregovih in lazih strmo v dolino. Spodaj je Loški potok. V nemških postojankah gore ognji. Ali bi vas... govore oči slehernega partizana in roke nehote stiskajo puškino kopto. Zdajci švigne pod zvezdnato nebo bela raketa. Nekje v dalji spet druga, tretja. Na vseh straneh švigajo rakete pod nebo. Ali se dogovarjajo hudiči, ali kaj, gre pritajen šepet med našimi. Potem zagore spet raketni ognji v postojankah, zublji za minuto ali dve osvetle okolico daleč naokrog. Pa se nas le boje. Ne počutijo se varne na ukradeni zemlji. Pravzaprav je lep pogled na te ognje blizu in daleč, toda bolje bi bilo, da bi izginili še ta čas, še to minuto z naše zemlje...

Že smo globoko v dolini čakamo za gozdnim obronkom.

"Zaseda tretjega bataljona naprej!" — pride povelje. To se pravi, da smo blizu ceste. Četa bataljona z lahkimi strojnimi in s težko Bredo izginja pred nami v noč.

"Stroga tišina", ponavlja mo drug drugemu, "ugasnite cigarete!"

Čakamo dolgo in napeto prislušujemo v temo. Komaj dober kilometer račne črte od nas gori ožen v nemški postojanki. Tam je vas Hrib. Brnenje tankovskih motorjev na cesti se približuje in oddaljuje. Obveščevalci in kurirji hite ob naši vrsti naprej. Močne patrole odhajajo na odrejena mesta. Komandantje se šepetaje posvetujejo. Nekak na napeta pozornost se loteva vseh. Novinci, ki prvič doživljajo nočni pohod te vrste, so kar malce razburjeni.

"Ali bomo prišli preko ceste in na kakšen način?" "O, kar brez skrbi, to lažijo stari partizani". Smo prišli že skozi drugačne zagate. Kaj se nam po more zgoditi? Če nas bodo opazili, se bomo pač bili in slaba jim bo predla".

Brnenje oklopnih vozil spodaj na cesti se je odaljilo in končno utihnilo. Povelje: Naprej! Vendar že. Najstrožja tišina! Pazite na kamenje! Pet korakov razdalje eden od drugega! Spuščamo se preko čistine še bolj previdno. Če bi šli podnevi tod, bi nas Nemci s svoje postojanke igranje podrli drugega za drugim kakor tarče.

V popolni tišini dospemo v po-

žgano vas tik nad cesto. Bele vode se ji menda pravi. Komaj smo se ustavili in zvrstili v četverored, že v bližini nekje odjedne strel, drugi, tretji. Mitraljezki ožen sklenjenih rafalov. Nekateri se sklonijo začuden, češ, ali so nas morda zapazili. Nemci mečejo svetlobne naboje daleč preko nas, daleč v stran. Človek bi dejal, da je kar lepo opazovati potovanje takšnih svetlih krogelj skozi noč. Povedali so nam, da naša patrula iz varne daljave izziva Nemce v njihovi postojanki ter s tem odvrača njihovo pozornost od nas, kjer se brigada že spušča po strmih bregu naravnost na cesto. Streljenja postaja vedno živahnješe, tudi kakšna dumdumka zablodi v našo bližino in z rezkim pokom eksplodira kje v vejevju. Nemci streljajo menda iz strahu kar na vse strani, ne da bi nam mogli škodovati. Hitro naprej! priganjajo komandanti in komisariji, ki razpostavljeni na odprtih mestih nadzorujejo potek prehoda. V največji naglici jo ubiramo preko strmine; tišina zdaj ni več potrebna. Prva in poglavitno je, da zdaj čimprej prečkamo cesto, še skok ali dva, in sprejme nas široko belo cestišče, po katerem smo se pred nekaj dnevi marširali brez vsake skrbi. Ta bi bila lepa, če bi nas zdajle zalotili nemški tanki, uide nekomu beseda. Pa brez potrebe. Preden bi tanki prišli do nas, bi se morali prej seznaniti z našo zasedo. Sicer pa smo itak zavarovani na vseh straneh s svojim lastnim orožjem. Ne bi bilo to naše prvo, ni ti ne poslednje srečanje s sovražnikom.

Zdaj pa le še nekaj sto metrov kar po sredi ceste. Kolona maršira strnjeno in naglo. Imenitna reč tole, korakati v kilometerski koloni sredi velike ceste in se vspejamo v neposredni bližini nemške postojanke. Ze zavijemo v stran ceste in se vzpenjamo v hrib, že nas ovija meglena plast, ki je prav tačas legla na dolino. Na našo srečo, kajti nenadoma razsvetli cestišče in velik del doline močna luč reflektorja. Ogleda se nemške strojnice. Zavohali so nas, toda prepozno. Že nas je skril megle, že izginjamo v neprodno gozdno senco vrh brega.

"Ali je še kdo naših v dolini?" vprašujejo komandantje. Prisoo kurir in javlja: "Nikogar ni več, vsi so na varnem. Naša zaseda je potokla nemško patrulo, ki je peš priracala za nami. "Zdaj nas podravljia v slovo še nekaj težkih min iz postojanke, ki pa se razpočijo daleč proč. Vedro nadaljuje brigada svoj pot in svoj pohod po novih potih v nove borbe..."

TRGOVINA Z ŽELEZNINO

B A Z A R

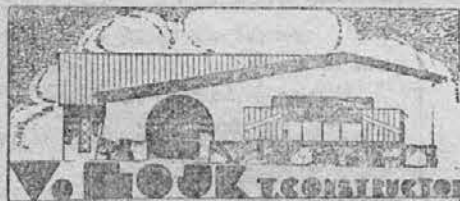
Zaloga raznovrstnih barv in firnežev

CENE ZMERNE

KAZIMIR SIREK

GAONA 2369

U. T. 59-1118

PLANOS - CALCULOS
HORMIGON ARMADO
CONSTRUCCIONES

Pedro Morán 5130 U. T. 50-7186
Esc. Lope de Vega 2802 50-5995

RECREO "EUROPA"

Lastnika brata ROVTAR

RIO CARAPACHAY

TIGRE, F.C.C.A.

U. T. 749-583

PRVOVRSTNI HOTEL

z najboljšo KAVARNO in RESTAVRACIJO

Prevoz s postaje TIGRE, F.C.C.A. do Recrea
in nazaj, odrasli \$ 1.—, otroci \$ 0.50

Keglišče, velika plesna dvorana. Prostor za PIK-NIK

KROJAČNICA
Stanislav Maurič
Velika izbira modernih oblek

Trelles 2642

U. T. 59-1232

KROJAČNICA
★
FRANC MELINC
★

Paz Soldan 4844

U. T. 59-1358

MEHANIČNA DELAVNICA
Anton Kline
★

Tinogasta 4386-88

U. T. 50-5750

P R A V I C A

Editado por las Sociedades D.K.D. Lj. Oder, S.V. D. I. Cankar y Agr. Yug. Libre - Com. Esloveno

LA SITUACION DE LA INFANCIA EN YUGOESLAVIA

EXTRACTO DEL INFORME PRESENTADO EN SEPTIEMBRE DE 1945 POR EL DR. MARC OLTRAMARE

El número de niños y adolescentes brutalmente exterminados por las fuerzas de ocupación es estimado en 450.000. Otros 400.000 niños han muerto durante los cuatro años de guerra por los cuales ha atravesado Yugoslavia.

Existen actualmente 88.000 huérfanos de padre y madre, para los cuales se requieren 450 hogares. A esta cifra es necesario agregar la de 485.000 que han perdido a uno de sus padres, y la de 658.000 cuyos padres viven aún pero que, debido a la situación económica en la cual se encuentran, no pueden ni alimentar ni vestir a sus hijos sin recibir alguna ayuda. Por lo tanto, existen actualmente en Yugoslavia 1.231.000 niños, cuya suerte depende de la ayuda que les pueda ser prestada desde el exterior.

La tuberculosis así como las enfermedades infecciosas (de la piel y disentería) han aumentado sobremedida entre los niños. Las autoridades gubernamentales y la Cruz Roja Yugoslava han encarado esta enorme tarea con valor y decisión, llegando a asegurar albergue y a un mínimo esencial de alimentos para estos miles de huérfanos, a pesar de la difícil situación económica por la que atraviesa el país. Sin embargo, la terrible escasez de materias primas hace que la ayuda internacional sea indispensable.

Se necesita con urgencia los siguientes artículos:

Ropas — calzado — sábanas — almohadas — ajuars de bebés — utensilios de cocina — loza — cubiertos — frazadas — medicamentos — chocolate — leche — queso — vitaminas.

Dada la escasez de ropa de cama, es frecuente que los niños tengan que dormir de a tres por cama, lo cual dadas las enfermedades contagiosas de que sufren muchos de ellos, constituye un grave problema de higiene. Es difícil disponer de más de una cuchara y un plato por cada cuatro niños.

Se priporoča rojakom dobro znana ČEVLJARNICA Delo solidno

L. Branković
MORLOTE 138 La Paternal

L. ROJIC
TRGOVINA JESTVIN
TRES ARROYOS 1600
U. T. 59-2153

Bar in RESTAVRANT "MIRAMAR"
PARRILLA - PRVOVRSTNA KUHINJA - KEGLIŠČE
J. LAF
★
Avda. Fco. BEIRO 5294 U. T. 50 - 4300

Vsem cenjenim rojakom SE PRIPOROČA, DOBRO POZNANA
Krojačnica v Villa Devoto
LEOPOLD UŠAJ
★
Avda. Fco. BEIRO 5380 U. T. 50-4542

Trgovina čevljev nudi izbiro povrstnih čevljev vseh vrst po res ugodnih cenah. ŠOLSKE POTREBŠČINE
ALBERT BELTRAM
★
DONATO ALVAREZ 2288 LA PATERNAL

Kadar se misliš preseliti poslužiš PREVOZNEGA PODJETJA
ANTON BLAZINA
PREVAŽANJE PO MESTU IN NA DEŽELO
TRIUNVIRATO 2789 U. T. 54 - 0257

NAŠI INTERNIRANCI IN VOJNI UJETNIKI

Jerončič Alojz, Kostanjevica; Klančič Izidor, Podgora, Gorica; Delan Jože, Kobarid; Kodrič Miloš, Trst; Debeljak Srečko, Gorica; Dominko Joško, Gorica; Fatur Anton, Bistrica; Gabrijelčič Stefan, Kanal Gorica.

Iz Salzburga so odpotovali proti domu sledeči vojni ujetniki: Vondina Emil, 1912, Idrija; Palik Emil, 1895, Velike Zablje, Gorica; Iz Teplitz - Schoenau so odpotovali 28.5.1945 sledeči interniranci: Bartos Stanko, Postojna; Pošega Bogomir, Postojna; Jug Milan, 1901, Col pri Vipavi.

V ameriškem taborišču Glasenbachu so:

Abraham Albin, 1913, škrbina, Trst; Abram Jože, 1905, škrbina, Trst; Bizjak Franjo, 1892, Rihemberk, Gorica; Drožina Franc, 1893 Borjana, Reka; Debeljak Anton, 1913, Postojna; Gergol Anton, 1895, Materija, Reka; Dobrinja Lovro, 1908, Marežice, Pola; Furlan Ivan, 1900, škrbina, Trst; Furlanič Ignac, 1921, Koper, Trst; Klementi Jakob, 1897, Predjama, Trst; Karaza Alojz, 1919, števerjan, Gorica; Jagodnik Alojz, 1924, Bistrica, Reka; Konestabo Viktor, 1910, Pregarje, Reka; Kaluža Ivan, 1906, Nerin, Trst; Kobal Dominik, 1895, Planina, Gorica; Kljun Jože, 1922, Podgrad, Trst; Ludvig Stanko, 1897, Gaber, Reka; Milanič Anton, 1900, Klanec, Gorica; Mahne Ivan, 1908, Tatre, Trst; Majcen Ivan, 1925, Vrtenigla, Pula; Oblak Franc, 1900, Trst; Ostrouška Emilj, 1899, Salež, Trst; Požar Ivan, 1903, Nova Sušica, Trst; Šabec Alojz, 1906, Rocol, Trst; Strijan Franc, 1906, Materija, Trst; Švab Roman, 1912, Sv. Križ, Trst; Sever Ivan, 1900, Huje, Reka; Sedmak Rihard, 1897 Sv. Križ, Trst; Sedmak Franc, 1896, Sv. Križ, Trst; Sturm Franc, 1910, Postojna; Tomažič Avgust, 1915, Kujak, Reka; Trebec Karel, 1911, Sežana, Trst; Žizman Feliks, 1894, Vogrsko, Gorica; Žerjal Bernard, 1909, Gabrovica, Gorica.

Iz Salzburga so odpotovali 25. 5.1045: Curk Anton, 1920, Ajdovščina; Guštin Marija, 1903, Trst; Košuta Rudolf, 1907, Sv. Križ, Trst; Sedmak Angel, 1908, Sv. Križ, Trst; Udovič Alojz, 1921, Trst.

V Kemptenu, Koternu in Dachau so: Baričević Giuseppe, 1895, Pula; Rutar Karlo, 1916, Tolman, Mrak Anton, 1919, Dobravlje; Rus Anton, 1907, Ilirska Bistrica.

V taborišču Sachsenhausenu so bile internirane:

Brezan, Gorica; Česnik, Gorica; Olivio Nina, Gorica; Kogol Dani-

ca, Gorica; Kogoj Adela, Gorica; Paganelli Ela, Gorica.

V taborišču Ravensbruecku so: Bubnič Zora, 1922, Podstanje, Ilirska Bistrica; Cepar Marija, 1900, Laze, Ajdovščina, Erzen šteanija, 1913, Jelični vrh, Idrija; Gartner Justina, 1894, Ajdovščina; Kosmač Marija, 1895, Goče, Vipava; Krastik Antonija, 1899, Beran; Paklič Viktorija, 1898, Trst, Via Castagneto 122; Pertot Vlasta, 1922, št. Peter, Gorica; Pregaro Milka, 1930, Trst; Premate Marija, 1924, Vinkuran, Istra; Rižnar Julija, 1889, Volčje, Tolmin; Zbogar Alma, 1926, Valendol, Gorica; Žigon Pierina, 1910 Renče, Gorica; Deskovič, 1918, Istra.

Dr.
CONSTANTINO VELJANOVICH
Sala especial para tratamientos del reumatismo y sala de Cirugía
Atiende:
Lunes - Miércoles - Viernes
pedir hora por teléfono.
Defensa 1155 U. T. 34-5319

Jekše Ektor
MIZARSKA DELAVNICA
★
Dr. Luis Belaustegui 4466
U. T. 67 - 3621

RESTAURACIJA
"Pri škodniku"
KROGLIŠČE IN KEGLIŠČE
Jožef Škodnik
Añasco 2652 U. T. 59-8995

TRGOVINA JESTVIN
Oton Turel
ANDRES LAMAS 1265
U. T. 59-1892

Edini slovenski stavbenik v Saavedri
Vam je na razpolago za načrte, betonske proračune in firmo
Andrej Božič in Sin
Tehnični konstruktor
DONADO 4876 U. T. 70-6112

Elegantne obleke po najnovejšem kroju, si lahko nabavite pri
Krojačnici "GORICA"
Franc Leban
WARNES 2191

PIVARNA
KROGLIŠČE in KEGLIŠČE
DJURO KOVAČ
Sveže Pivo
★
WARNES 2113 La Paternal

Ferdinand Cotič
Trgovina z železnino
★
Lope de Vega 2989
U. T. 50-1838

FRANC ŠTEKAR
Stavbinski podjetnik
★
Ramón L. Falcón 6371
U. T. 64 - 3084

Josip Hlača
Mehanična delavnica
Villa Real 140 José Ingenieros
U. T. 757-640